

Віталій Король
асистент кафедри історії СумДУ,
здобувач кафедри історії України ХНПУ ім. Г.Сковороди
Науковий керівник – Богдашина О.М.

АГІТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ ДО ТРУДОВИХ РЕЗЕРВІВ НА СУМЩИНІ У 1943-1950 РР.

Питанню агітаційного супроводу кампаній з призову молоді до системи трудових резервів не було приділено достатньої уваги ні у радянській, ні у сучасній історіографії.

Дослідження цієї інформаційної обробки є необхідним, оскільки вона була важливим інструментом залучення підлітків до закладів трудових резервів та водночас частиною потужної радянської системи формування суспільної думки населення.

Завдання, що ставилися перед зазначеною агітаційно-пропагандистською діяльністю: донести населенню у вигідному світлі інформацію про важливу роль трудових резервів у відбудові господарства країни; створити позитивну репутацію відповідним навчальним закладам; запевнити підлітків та їх батьків, що учням гарантовані відмінні матеріально-побутові та соціальні умови під час здобуття професії; переконати молодь у престижності статусу робітників, їхній добрій забезпеченості. Головною метою було підштовхнути молодь добровільно вступати до шкіл ФЗН, ремісничих та залізничних училищ чи, принаймні, не ухилятися від призовів, не чинити втеч.

Агітаційні заходи керувалися представниками обласного управління трудових резервів, а також адміністративних і партійних органів. Зокрема, під час проведення 4-х призовів 1948 р. у районах Сумської області зазначену діяльність проводили 15 працівників облуправління трудових резервів та 48 активістів від облвиконкому [1, арк.17]. Головну ж роль у безпосередній роботі з населенням відігравали агітбригади, що склалися з працівників, учнів (як правило, комсомольців) та випускників місцевих шкіл ФЗН і училищ. Такі агітбригади створювалися у кожному навчальному закладі трудрезервів. Наприклад, навесні 1948 р. агітколектив роменської школи ФЗН №5 складався з 23 осіб, з яких 16 були учні, а восени 1948 р. тут було організовано 7 подібних бригад, які працювали не

тільки у Сумській, а й у сусідніх Полтавській та Чернігівській областях [2, арк. 100].

Форми та методи агітації були доволі різноманітними. Найчастіше влаштовувалися збори з молоддю, що підлягала мобілізації, та їхніми батьками. Під час зборів проводилися бесіди, читалися доповіді та лекції на типові теми: «Значення трудових резервів у IV сталінській п'ятирічці», «Що мені дала школа ФЗН», «Як я навчаюсь і оволодіваю бажаною професією». Кількість таких заходів постійно зростала. В 1947 р. у селах Сумській області їх проведено 1 тис. [3, арк.19], 1948 р. – понад 2 тис. [1, арк.17], 1949 р. – вже більше 7 тис. [4, арк.10]. Особливою популярністю користувалися концерти учнівської художньої самодіяльності, які ставилися під час зборів та у якості окремих заходів. Маючи обмеженість у цікавому дозвіллі, колгоспники залюбки йшли подивитися на це дійство, присвячене черговому призову до трудових резервів. Зазвичай програма включала гру на музичних інструментах, співи, декламацію віршів.

Відповідальні особи та агітбригади приходили виступати на радіо. Також у їхньому розпорядженні було кілька агітмашин, обладнаних гучномовцями. Популяризації закладів трудових резервів мали слугувати статті в обласній та районній пресі. В населених пунктах розклеювалися тисячі плакатів і лозунгів із закликами вступати до училищ та шкіл ФЗН. Навчальні заклади проводили дні відкритих дверей і виставки продукції, виробленої учнями та майстрами. Траплялося, що учнів перед випуском відправляли до рідних сіл із завданням загітувати і привести замість себе кілька добровольців [5, арк.5]. З пропагандистською метою взимку влаштовувалися лижні пробіги, а влітку – пішохідні естафети, велоїзди, фізкультурні свята. Для молоді, що відправлялася до закладів трудових резервів Донбасу, влаштовували урочисті проводи. На пунктах збору в містах підтримували святковий настрій кінострічками і музикою.

Важко загалом оцінити ефективність досліджуваної агітаційної діяльності. З одного боку, плани мобілізації до закладів трудових резервів Сумщини у другій половині 1940-х рр. перевиконувалися, а учнівські контингенти формувалися практично самими добровольцями. В той же самий час до шкіл ФЗН і ГПШ Донбасу молодь доводилося призивати примусово, мобілізації затримувалися, не виконувалися. Негативне уявлення про ці заклади, яке сіялося

звістками від хлопців, що вчилися там, і втікачами, зводило нанівещь зусилля офіційної пропаганди.

Отже, агітація з метою залучення молоді до трудових резервів велася передовсім силами працівників і учнів навчальних закладів. Хоч вона і була досить насиченою, та ефективність її за певними напрямками залишалася обмеженою.

Джерела

1. Державний архів Сумської області, ф.Р-3369, оп.1, спр.34, 83 арк.
2. Там само, ф.Р-6477, оп.1, спр.43, 104 арк.
3. Там само, ф.Р-3369, оп.1, спр.24, 58 арк.
4. Там само, спр.47, 54 арк.
5. Там само, ф.Р-6477, оп.1, спр.31, 64 арк.